

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 5. decembra 1883.

Obseg: O izreji molzne govedi. — Gospodarstvo na kraških pašnikih. — Pogozdovanje Krasa z lešniki. — Dobro znamenje, ali je krava breja ali ne. — Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske 21. novembra l. 1883. (Dalje.) — Spomini na veliko slavjansko romanje v Rim leta 1881. (Dalje.) — Podoba (povest). (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

O izreji molzne govedi.

Spisal — c.

Pri izreji govedi za pitanje obračamo svojo pozornost v to, da pospešujemo z vsemi sredstvi nastavljanje mesa in tolščobe. Pri izreji molzne govedi bi pa taka sredstva le nepovoljno vplivala na količnost mleka, tolščoba bi se množila na škodo razvitka in vspešnega delovanja vimena.

Vime je grozdu podobna žleza, obstoječa iz malih mehurčkov, koji so med seboj z vezno in tolščobno tkanino spojeni. Ta žleza izcéva iz krvi mleko, kajti ona kroži okolo mehurčkov v najfinejših lasnatih žilah. Mehurčki se iztakajo najprvo v manjše mlečne žile, te zopet v večje, iz katerih potem mleko po sescih pri molzi ven teče.

Pri pitani govedi nabere se veliko tolščobe v vimenu, razvitek gori omenjenih mehurčkov se zabranjuje, oni postajajo tolsti, in njih imenitna lastnost, mleko iz krvi izcejati, vedno bolj ponehuje. Pri izreji molzne govedi naj se toraj razvitek vimena ne moti, ampak pospešuje.

Kdor hoče dobro molzno goved imeti, naj v prvo na to gleda, da junica, katero si je za to izbral, pripada tacemu rodu, kateri je zaradi dobrega molzenja uže obče na dobrem glasu, glavna reč je pa, da je uže mati bila dobra molznica.

Dobra molzna krava pokaže se kot taka uže v svojih lastnostih, katere se tudi v večji ali manjši meri nahajajo pri junicah. Take lastnosti so: lahka, tako zvana ženska glava, tanka, prožna koža, velika, sodu podobna prsa, nepredolge noge; vime mora biti veliko, mehko in rahlo, sesci dobro razviti in daleč narazen stoječi. Veliko vime ne dá zmirom veliko mleka, kakor na pr. tako zvano „trdo vime“, kajti pri tem se je tkanina na škodo mlačnih mehurčkov razširila.

Utrdine vimen tudi kvarijo, kolikor več tacih vtrdin je, toliko večji del mlečne žleze je za napravljanje mleka nesposoben.

Krmenje mladih, za molžo namenjenih goved naj bo tako, da telo dobi dosti redivnega živeža za vsestranski razvitek, nikoli pa ne toliko več, da se živež kot tolščoba na živali nastavlja. Kakor hitro se čezna-

vadno debeljenje zapazi, takoj naj se množina krme primerno zmanjša. Koder se enkrat tolščoba nastavi, tam se toliko raje nova priraste.

Znano je, da dobre molznice ostanejo vedno bolj kumerne, one pretvorijo ravno lože hrano v mleko, ko pa v meso in tolščobo.

Hrana molzne govedi mora imeti zmirom zadostno množico beljakovin, ker se tolščoba mleka iz teh dela.

Dolgo sesanje telet, katere se hoče molznim kravam izrediti, ni priporočljivo, ker mleko teleta debeli. Uže po šestih tednih je dobro, da se del mleka nadomesti s prešami, sladovim kalim, kuhanim ovsom, poleti tudi z dobro travo.

Za molzno goved ima ves dušca prost in na sladkorji bogat živež večjo prednost memo onega, ki je na ogljencu bogat. Se ve da se živež zadnje vrste tudi ne sme popolnem izključiti.

Mleko zahteva, da se more iz žlez v veliki množini iztekati dovolj vodenih delov v krvi. Množina mleka je zmerom odvisna od zadostne pijače, ki jo žival dobi. Molzne krave le takrat veliko mleka dajo, ako so zraven suhe hrane tudi z dobro pijačo preskrbljene.

Ravno iz tega vzroka dajo dobri pašniki najboljšo hrano molzni govedi; ravno tako detelja in drugi. Dobra hrana je tudi: lucerna, esparseta, zelena rž, zelena turšica, kislina, seno in otava, repa, pesa, tropine iz pivovaren itd., se ve da ne vsako za-se, ampak pomešano z otrobi, senom, slamo, soljo itd.

Sočivje za molzno goved ni dobra hrana; ne samo, da se količnost mleka zniža, ampak mleko samo na sebi ni dobro za teleta, ona bolehajo in opešajo.

Zeló tečna hrana in preše od olja poprej pospešujejo debeljenje kot pa dobro molzo. Več kot 1—2 kilogr. preš od olja eni kravi na dan dati ni svetovati, vsekakor treba je pa soli dodati. Otrobi zmešani s krompirjem, repo itd. so prav dobra hrana.

Zmerni pregib molzne govedi pospešuje napravljanje mleka, med tem, ko prevelik pregib ali pa celó težko delo množino mleka izdatno zmanjšuje.

Smola, etérična olja, grenke tvarine, zdravila, dristila, strupi pridejo radi v mleko, vsled katerih dobi mleko slabe lastnosti za sesajoča teleta. To je tudi slučajno pri mrzličnih in vnetih boleznih, pri vnetici vimena itd. ter se priporoča, takega mleka teletom ne dajati.

Vsako mleko, katero svojo naravno barvo in svojo normalno zunanost izgubi, se kot hrana za mlado ži-

vino mora odstraniti. Pri izreji molzne govedi veljajo ena in ista pravila, kar se tiče vzdrževanja zdravja, njih natančno izpolnovanje je porok dobrega vspeha; posebno velja to o enakomernem krmenji, čistem zraku, suhem in snažnem hlevu ter o skrbi za snaženje kože.

Gospodarstvo na kraških pašnikih.

Znano je, da se je pričel s pomočjo vlade Kras pogozdovati in se uže obstoječi gozd pod kaznijo ne smé opustošiti. Samo s pašniki z drevjem zaraščenimi sme delati vsak, kar hoče, in ni se mu bati najmanjše kazni.

Ce se pomisli, da so bili z drevjem zaraščeni pašniki tudi gozdi, kateri so se polagoma pustošili in v pašnike spremenili, bodo tudi ti pašniki Kras postali. Torej se čudimo, da pašniki niso pod nobeno postavbo in sme na njih vsak po svoji volji gospodariti.

Zaradi tega se pa tudi na enakih pašnikih divje gospodari, to se pravi, kakor bi žito žel, naposled štori kopljejo, kozé pasejo, z eno besedo, z vso silo dela na to, da se prej ko prej v Kras spremené.

Kdor je uže Kras pogozdoval, mu je znano, koliko truda in stroškov prouzučuje, predno se ga le nekaj oralov dobro z drevjem zašadi in zarase. Vsemu temu bi se deloma v okom prišlo, če bi se z drevjem zaraščeni pašniki ne pustošili. Tam ne bilo bi treba z velikimi stroški in trdom drevja saditi, samo to bi se moralo doseči, da bi se uže z drevjem zaraščeni pašniki ne pustošili. *)

Pogozdovanje Krasa z lešniki.

Poročalo se je o svojem času v „Novice“, da so lansko jesen v raznih krajih na Krasu 17 litrov lešnikov za poskušnjo vsadili.

Meseca avgusta sem te nasadbe pregledaval in zapazil, da je ravno v tem času skoro polovico lešnikov poginilo. Kalili so skoro vsi, a meseca julija se zbog vročine posušili.

Lešniki ljubijo globoko, frišno in gnojno zemljo, če je prav skalnata, na Krasu tega nimajo, ker tukaj so plitva, peščena in izsesana tla. Videli bomo, kako se bode ostalo leskovje razvijalo. Ko enkrat toliko odraste, da sad rodi, potem se naglo samo zaploduje.

Namen tega sajenja je, v senci in zavetji leskovine tako gozdno drevje izrejati, katero noče na izsesanih in na burji izpostavljenih tleh rasti.

Neumno je toraj govorjenje, da bode vlada Kraševcem leskove gozde izrejala.

Občni zbor c. k. kmetijske družbe kranjske

21. novembra l. 1883.

(Dalje.)

Gospod poročevalec Robič poroča dalje: Na željo podružnice v Kranjski Gori: naj bi centralni odbor

*) V krajih, kjer so pašniki na brdnih tleh, se postavno za zdaj ne more nič storiti, kjer se pa na belem kamenji nahajajo, se radi pokrasijo, je toraj dolžnost dotičnih političnih oblastij, ž njimi ravno tako kakor z gozdi postopati. Pri napravi postave za pogozdovanje Krasa moralo se bode posebno na to gledati, da se bode živina kolikor toliko v hlevu krnila, kar se bode lahko doseglo, če se pomisli, da se zdaj na tisoče voz sena iz Krasa v Trst prodá. Vred.

imel v zalogi dobro deteljino in travino seme, da bi ga potem kakor rigajsko lanéno seme po znižani ceni odajal kmetskim gospodarjem, prosil je odbor v proračunu o podporah 1884. leta za tega voljo 200 gold. državne podpore, in čakati je o tem še odloka sl. c. kr. ministerstva poljedelstva.

Kar se tiče predlogov podružnice v Novem mestu:

- Tangento centralnega odbora pri doneskkih družabnikov, ki je sedaj določena od 2 gold. na 1 gold., znižati do 50 kr. O tem more skleniti samo občni zbor in posamesnim podružnicam se ne dovoljuje nikaka izjema, a ta predlog ni splošen, temveč stavlja se je le za podružnico novomeško;
- delati na to, da se ustanovi v Ljubljani trgovska in obrtna šola, in
- v Novem mestu poljedelska šola.

Ker je dežela uže dobila potnega učitelja poljedelstva, katerega plačuje država, in ker imamo trgovsko šolo, ki je na dobrem glasu ter odprta vsakemu, zato centralni odbor ni storil zaradi tega nikacega koraka, kajti kakoršna je stvar, bilo bi vse prizadetje brezvspešno in poskusiti bi se moglo samo potem, da je kaj takšnega pravilno ukrenil občni zbor.

- Storiti, da bi se odpravila prepoved o trženji s koreninastim trsjem znotraj Kranjskega.

Dotično prošnjo je sl. c. kr. ministerstvo poljedelstva z ukazom 20. marcija meseca 1883. l. št. 3486/679 kar naravnost zavrglo, o čemer se je poslalo novomeški podružnici poročilo, a poslala se jej je z dopisom dne 3. aprila meseca t. l. št. 980 tudi dotična rešitev predlogov a, b in c.

O željah podružnice metliške:

- delati na to, da se napravi na Dolenjskem železnica;
- naj se ukaže potnemu učitelju, da pride tjakaj razlagat o trtni uši;
- da se dobodi seme ameriških trsov, katero naj se razdeli;
- delati na to, da bi se postavil zopet živino-zdravnik;
- donesek učiteljem znižati na 1 gold. in vse povabiti, naj pristopijo družbi.

O tem se poroča:

ad a). Da je centralni odbor utemeljeno peticijo o napravi železnice po Dolenjskem na višje mesto oddal uže 5. dne februarja meseca 1880. l. št. 76 ter prosil poslanca gospoda Viljema Pfeiferja, naj to za Dolenjsko prevažno vprašanje spravi v sl. poslansko zbornico. Ker je bilo vse poskušanje brezvspešno in ima ta predmet priti v obravnave letošnjega deželnega zbora, zato se ni storil zdaj nikakoršen drug korak, dokler ne bodo znani letošnji ukrepi deželnega zbora.

ad b). Gospod potni učitelj se je odposlal v tamošnji kraj, toda uvidelo se mu je koristneje, da podučuje o drugih predmetih, ker je o trtni uši uže prejšnja leta predaval mnogo potov gospod Rihard Dolenec ter so se podružnici poslali tudi podučni spisi o tej kvarljivki.

ad c). Kar se tiče te točke, prosil je centralni odbor 1881. l. z vlogo 7. dne januarja omenjenega leta grozdnega semena pri sl. c. kr. ministerstvu poljedelstva, a dobil je od njega z ukazom 9. dne februarja meseca 1881. leta št. 485/56 odlok, da se doslé ni še pokazalo, če je ameriško trsje toliko varneje pred trtno ušjo in bi se zavoljo tega moglo priporočati za nasájanje, ali da se je vendar poslalo vinárskim šolam v Klosterneuburgu, Mariboru, Slapu, Gorici in Št. Mihele takošno grozdno seme, zategadel je počakati, kako se obnesó poskušnje ž njim.